

KHÓ KHĂN TÂM LÝ CỦA NHỮNG BÀ MẸ TRONG VIỆC CHĂM SÓC CON MẮC CHỨNG TỰ KỶ

Phạm Thị Hồng Thái¹ Huỳnh Thị Thứ²

¹ Trường Đại học Văn Hiến

² Trường Chuyên biệt Từng Bước Nhỏ

¹ ThaiPTH@vhu.edu.vn

Ngày nhận bài: 10/8/2017; Ngày duyệt đăng: 05/9/2017

TÓM TẮT

Có con và chăm sóc con đã hết sức vất vả nhưng những bà mẹ có con và chăm sóc con mắc chứng tự kỷ lại vất vả hơn rất nhiều. Kết quả khảo sát cho thấy rằng, đa số các bà mẹ thường xuyên gặp khó khăn tâm lý trong việc chăm sóc con mắc chứng tự kỷ.

Từ khóa: chứng tự kỷ, trẻ tự kỷ, chăm sóc

ABSTRACT

Parent's psychological difficulties with taking care of their autistic children

Having children and taking care of them is hard, but mothers with autistic children find it hard to the extreme. A survey result showed that mothers often suffer psychological difficulties in looking after their autistic children.

Keywords: autism, autistic children, take care of

1. Đặt vấn đề

Sinh con đã khó, nuôi dạy con khôn lớn càng khó khăn hơn là suy nghĩ của đại đa số các bậc làm cha mẹ. Nếu chẳng may con mình gặp phải những vấn đề phát triển tâm lý (như chứng tự kỷ) sẽ gây ra những khó khăn tâm lý nhất định cho gia đình. Để đối phó với những khó khăn đó, nhiều bậc phụ huynh vì quá mệt mỏi, bất lực nên phó thác trách nhiệm chăm sóc, dạy dỗ con mình cho các thầy cô trong các trường chuyên biệt hoặc trung tâm dạy kỹ năng sống, trung tâm giáo dục trẻ tự kỷ.

Đa số cha mẹ đều đau khổ, lảng tránh, tự ti khi có con tự kỷ. Họ không dám bộc bạch, sợ bị để ý, sợ bị mang tiếng... Khi gặp người đồng cảnh ngộ, cha mẹ mới chia sẻ cho nhau cái đau khổ, sự gương dạy của mình như thế nào hay những nỗ lực, sự mãn nguyện với những gì con mình làm được với họ. Một số cha mẹ thiếu kiến thức về chứng tự kỷ, khi con chậm nói chỉ nghĩ đơn thuần con mình chỉ chậm hơn so với những trẻ khác. Tuy nhiên, một số cha mẹ biết về chứng tự kỷ nhưng lại không chấp nhận sự thật, mặc cảm, sĩ diện nên giấu bệnh của con, bất hợp tác với bác sĩ, hoặc khi biết con bị tự kỷ thì rơi vào tình trạng chán nản, suy sụp, khiến bệnh của trẻ

ngày càng nặng. Những suy nghĩ và thái độ này đã gây không ít khó khăn trong việc trị liệu cho con em họ như: can thiệp muộn, can thiệp không đúng cách nên không mang lại hiệu quả như mong muốn. Và điều này, họ dễ bị buông xuôi, bỏ mặc không chăm sóc, không giáo dục, tuyệt vọng và đầu hàng trước chứng tự kỷ của con.

Nguyễn Thị Hoàng Yến (2015) khẳng định, ở nước ta tỷ lệ mắc tự kỷ ở trẻ em tăng nhanh chóng từ những năm 80 của thế kỷ XX. Nghiên cứu mô hình tàn tật ở trẻ em của khoa Phục hồi chức năng của Bệnh viện Nhi Trung ương trong giai đoạn từ 2000 – 2007 cho thấy, số lượng trẻ được chẩn đoán, điều trị tự kỷ ngày càng đông; số trẻ đến khám về tự kỷ năm 2007 gấp 50 lần, số trẻ điều trị về tự kỷ tăng 33 lần so với năm 2000; xu thế mắc tự kỷ tăng nhanh từ 122% đến 268% trong giai đoạn 2004 – 2007 so với năm 2000. Như vậy, chứng tự kỷ đang là một vấn đề đáng báo động cho nhà nhà, người người. Không phải ngẫu nhiên mà Liên hiệp quốc chọn ngày 2/4 hàng năm là ngày thế giới nhận biết về chứng tự kỷ. Chính vì ngày càng đông trẻ em mắc chứng tự kỷ đã gây nên gánh nặng cho các bậc sinh thành ngày một lớn hơn. Hiện nay, Việt Nam cũng có nhiều nghiên cứu về trẻ tự kỷ và người

nuôi dưỡng trẻ như:

Theo Đào Thị Sâm (2013), hầu hết cha mẹ rất thương con tự kỷ. Họ muốn dành hết tình cảm cho con. Trong thâm tâm, họ luôn thường trực một sự lo lắng về tương lai của con, về những thiệt thòi và bất hạnh mà bản thân con và họ phải gánh chịu. Nhiều cha mẹ cảm thấy hạnh phúc khi ở bên con tự kỷ nhưng cũng có không ít cha mẹ còn băn khoăn, khó trả lời với niềm hạnh phúc đó. Chính sự lo lắng cho tương lai của con, họ chỉ hy vọng con mình biết tự phục vụ bản thân, không cần người chăm sóc (tr. 88).

Theo Trần Thị Tâm Nhân (2013), tâm lý của các bà mẹ có con tự kỷ là mặc cảm tội lỗi. Mặc cảm tội lỗi xuất hiện cùng lúc với sự thiếu tự tin khi nhận ra và phải đối mặt với bệnh tự kỷ của con mình. Trong bối cảnh gia đình, xã hội có thể có khả năng nhận thức khác nhau đã làm cho bà mẹ có sự căng thẳng, lo lắng, cáu gắt, giận dữ hoặc đôi khi có ý tưởng tự sát để thoát khỏi cái nghiệp mà họ phải gánh chịu. Mọi quan hệ của bà mẹ và những người xung quanh bị gãy đổ do thiếu niềm tin, sự nâng đỡ, hỗ trợ của xã hội. Vì vậy, sự tự tin của người mẹ và hình ảnh tương lai của một gia đình hạnh phúc đã bị đe dọa (tr. 29-42).

Theo Nguyễn Thị Mai Lan (2012), tâm trạng chung của cha mẹ có con bị tự kỷ có sự đan xen giữa tâm trạng tích cực và tâm trạng tiêu cực. Những tâm trạng tiêu cực như: mặc cảm, buồn rầu, tự ti, suy sụp về tinh thần, lo lắng, không hài lòng với cuộc sống, không thấy có tương lai. Những tâm trạng này thể hiện bao trùm lên toàn bộ cuộc sống của cha mẹ có con bị tự kỷ ở các khía cạnh khác nhau: chăm sóc và dạy dỗ trẻ tự kỷ, mối quan hệ giữa gia đình, bạn bè, làng xóm và mọi người trong xã hội (tr. 51-61).

Những nghiên cứu trên đây chỉ đề cập đến tâm trạng, thái độ của người mẹ khi chăm sóc con tự kỷ mà chưa khái quát được những khó khăn tâm lý mà người mẹ có con tự kỷ đang trải qua. Bên cạnh đó, người nghiên cứu được tiếp xúc và làm việc với một số cha mẹ có con mắc chứng tự kỷ nên đã thấy phần nào những khó khăn tâm lý mà người mẹ phải chịu đựng. Do vậy, chúng tôi đã chọn nghiên cứu về: “Khó khăn tâm lý của người mẹ trong gia đình có con

mắc chứng tự kỷ”.

2. Phương pháp nghiên cứu

Bài báo nghiên cứu về những khó khăn tâm lý của 100 người mẹ có con tự kỷ mắc chứng tự kỷ đơn thuần đang được can thiệp tại một số trung tâm giáo dục và chăm sóc trẻ tự kỷ trên địa bàn TP. Hồ Chí Minh. Khách thể được mô tả ở Bảng 1.

Bảng 1: Đặc điểm khách thể nghiên cứu

Đặc điểm	Tần số	%
Độ tuổi		
Dưới 25 tuổi	5	5
Từ 25 đến 30	17	17
Từ 31 đến 40	45	45
Từ 41 đến 50	31	31
Trên 50	2	2
Trình độ học vấn		
Hết cấp 3 trở xuống	13	13
Trung cấp	30	30
Cao đẳng, đại học	51	51
Trên đại học	6	6
Nghề nghiệp của mẹ		
Kinh doanh, buôn bán	21	21
Công chức nhà nước	26	26
Nhân viên văn phòng	31	31
Nghề nghiệp tự do	22	22
Số tuổi của trẻ		
Từ 1-3 tuổi	22	22
Từ trên 3 đến 6 tuổi	44	44
Từ trên 6 đến 10 tuổi	25	25
Từ trên 10 đến 18 tuổi	9	9

Trong nghiên cứu này, phương pháp điều tra bằng bảng hỏi và phỏng vấn sâu được sử dụng. Phỏng vấn sâu là dữ liệu định tính dùng để làm rõ cho dữ liệu của bảng hỏi. Phương pháp điều tra bằng bảng hỏi được sử dụng chủ yếu trong việc thu thập thông tin về những khó khăn tâm lý hiện tại của các phụ huynh này. Bảng hỏi được xây dựng dưới dạng phiếu thăm dò ý kiến của thang thái độ. Bảng hỏi được xây dựng dựa trên 4 bước với thời gian khoảng 4 tháng như sau:

Bước 1: Phỏng vấn sơ bộ với mục đích tìm

hiểu về những khó khăn tâm lý của người mẹ có con tự kỷ; *Bước 2*: Xây dựng bảng hỏi dựa trên phỏng vấn sơ bộ; *Bước 3*: Điều tra thử và chỉnh sửa; *Bước 4*: Điều tra chính thức.

Thang điểm đánh giá mức độ khó khăn tâm lý của bà mẹ theo 5 mức như sau: Mức 5 từ 1,00 – 1,80: không bao giờ; Mức 4 từ 1,81 – 2,60: hiếm khi; Mức 3 từ 2,61 – 3,40: trung bình/ thỉnh thoảng; Mức 2 từ 3,41 – 4,20: thường xuyên; Mức 1 từ 4,21 – 5,00: rất thường xuyên.

Phần mềm SPSS 13.0 được sử dụng để nhập liệu và tính toán các đại lượng thống kê mô tả như trung bình, độ lệch chuẩn và kiểm định anova với đặc điểm của khách thể nghiên cứu.

3. Kết quả và bàn luận

3.1. Một số vấn đề lý luận liên quan đến vấn đề nghiên cứu

Trong nghiên cứu này, khái niệm công cụ của Nguyễn Thị Thiên Kim (2007) được sử dụng. Tác giả cho rằng: ‘Khó khăn tâm lý là những nét tâm lý cá nhân, nảy sinh trong quá trình hoạt động của chủ thể, gây trở ngại, ảnh hưởng tiêu cực đến quá trình và hiệu quả hoạt động của chủ thể’ (tr. 25).

Tự kỷ là một rối loạn mà có những ảnh hưởng nghiêm trọng, liên quan đến khả năng ngôn ngữ, tương tác xã hội và hành vi lặp khuôn. Do vậy, việc chăm sóc, giáo dục cho trẻ tự kỷ là một trong những công việc vô cùng cần thiết. Công việc chăm sóc, giáo dục là hoạt động giúp phục hồi các khả năng bình thường của trẻ, giúp trẻ tham gia vào đời sống xã hội, hoà nhập cộng đồng. Tuy nhiên, công việc này không hề dễ dàng, không chỉ khó khăn cho đội ngũ chuyên môn, mà khó khăn đó còn nhân lên gấp đôi cho gia đình đặc biệt là người mẹ. Do vậy, những khó khăn trong tâm lý người mẹ có con tự kỷ được thể hiện thông qua những biểu hiện sau:

- *Mặc cảm tội lỗi*

Mặc cảm tội lỗi ở người mẹ có con mắc chứng tự kỷ có thể là sự tự trách chính bản thân mình, tự nhận lỗi về mình vì sự kém may mắn của con hoặc sự hối tiếc khi không cẩn thận hơn trong lúc mang thai... Người mẹ thấy có lỗi với bản thân mình, mình chính là người làm hội chứng này xuất hiện ở con. Bên cạnh đó, họ cũng có thể có

cảm giác tội lỗi đối với ông bà, người đã làm tốt vai trò làm cha mẹ của họ.

- *Sự thiếu tự tin*

Người mẹ có con mắc hội chứng tự kỷ luôn cảm thấy mặc cảm, thiếu tự tin vào bản thân mình. Từ đó, họ dần xa cách với mọi người, không thể giao thiệp với những người khác một cách thoải mái, thân thiện

- *Sự hụt hẫng, thất vọng*

Trẻ được sinh ra và nuôi dưỡng không được bình thường như những trẻ khác đã làm cho gia đình nói chung và cha mẹ nói riêng cảm thấy hụt hẫng, thất vọng. Họ hụt hẫng, thất vọng không chỉ vì trẻ bị khiếm khuyết về tinh thần hay thể chất mà còn phải đối mặt với muôn vàn những khó khăn, thách thức của con trong cuộc sống

- *Sự thiếu kiên trì*

Người mẹ sẽ khó tránh khỏi những lúc muốn buông xuôi, bỏ cuộc vì những khó khăn trong quá trình nuôi dạy con. Thời gian đó, mỗi thành viên trong gia đình đặc biệt là người mẹ phải nỗ lực, phải kiên trì rất nhiều khi không thể dạy con, con không nghe lời. Mặt khác, việc đưa đón, tài chính cho con hay sự ngăn cản của gia đình trong quá trình can thiệp cũng là vấn đề lớn đối với người mẹ. Người mẹ phải đủ yêu thương, nghị lực mạnh mẽ mới có thể chiến đấu đến cùng vì con. Nhưng thực tế, vẫn có những hoàn cảnh, những gia đình, những người mẹ đã phải bỏ giữa chừng.

- *Lo sợ bị kỳ thị, thương hại*

Hiện nay, một số người đã có sự phân biệt đối xử không chỉ với trẻ mà còn với cả bố mẹ của trẻ bị chứng tự kỷ. Khi trẻ hay người mẹ trong gia đình bị kỳ thị sẽ trở nên cô đơn, làm gì cũng bị người khác nhòm ngó, soi mói. Sự kỳ thị hay sự thương hại sẽ là một áp lực tâm lý hết sức nặng nề cho người mẹ. Vì vậy, người mẹ phải có một nghị lực mạnh mẽ, một tình thương vô bờ bến mới có thể vượt qua những rào cản này.

- *Lo sợ gặp khó khăn trong cuộc sống và công việc*

Người mẹ chăm sóc một trẻ bình thường đã khó thì trẻ tự kỷ lại càng khó khăn và mất thời gian hơn. Người mẹ không chỉ lo chăm sóc cho con mà còn bồn chồn làm dâu, làm mẹ và công việc ngoài xã hội của mình... Nếu gia đình đặc

biệt là người chồng không có sự giúp đỡ cả về mặt tinh thần lẫn vật chất thì người mẹ lại càng khổ hơn, càng không thể vượt qua được những khó khăn đó trong cuộc sống hàng ngày.

Bảng 2: Khó khăn tâm lý của người mẹ khi có con và chăm sóc con tự kỷ

Khó khăn tâm lý	Trung bình	Độ lệch chuẩn	Xếp loại
Thấy mình là người có lỗi khi sinh ra con bị hội chứng này	3,08	1,08	22
Cảm thấy tội lỗi khi không nuôi dạy con tốt, khiến con bị bệnh	3,13	1,02	21
Do bản thân sống chưa tốt nên bị trừng phạt	2,69	1,06	24
Cảm thấy có tội với tổ tiên, cha mẹ, chồng...	2,86	0,88	23
Sợ bị người khác kỳ thị, xa lánh con và bản thân	3,63	0,84	10
Không thoải mái, không thân thiện, gần gũi được khi gặp gỡ với những người khác	3,38	0,90	18
Tự tin khi nói chuyện với người khác về con	2,16	1,14	26
Lo sợ con không hòa nhập với bạn bè, những người xung quanh	4,01	0,86	7
Buồn, chán nản khi có con bị hội chứng này	4,04	0,83	6
Cảm thấy hụt hẫng khi sinh con ra không được như mong đợi của bản thân và gia đình	4,10	0,90	4
Thất vọng khi con mình không được bình thường như những trẻ khác	4,01	0,88	8
Cố gắng chấp nhận hành vi của con, học cách chăm sóc con	4,20	0,71	1
Cảm thấy lo lắng khi chưa thấy sự thay đổi, lớn lên của con trong quá trình chăm sóc, điều trị	4,19	0,75	2
Phấn khởi, vui với những thay đổi nhỏ từng ngày của con cho dù thời gian có lâu	4,13	0,71	3
Có những lúc dường như muốn buông xuôi, muốn bỏ cuộc trong quá trình chăm sóc, điều trị cho con	3,59	0,95	15
Các thành viên trở nên dễ bực bội, dễ cáu gắt với nhau hơn	3,56	0,96	16
Bố mẹ chồng đổ lỗi cho tôi khi cháu mình mắc hội chứng này	3,38	1,07	19
Không khí gia đình không còn được vui vẻ, hòa thuận như trước	3,56	0,98	17
Gia đình hạn chế giao thiệp với mọi người xung quanh	3,2	1,11	20
Tôi không còn muốn sống nữa	2,45	1,13	25
Đào lộn nhịp sinh hoạt và làm việc hàng ngày của tôi	3,60	0,75	13
Khả năng tập trung vào công việc kém hẳn đi	3,60	0,78	12
Thấy tâm trạng bản thân, không suy nghĩ được gì	3,60	0,87	11
Hay quên, không chú ý vào những việc đang làm hay dự định làm	3,60	0,88	14
Không còn quan tâm đến bản thân như trước	4,05	0,82	5
Dễ bực bội, cáu gắt	3,90	0,86	9
Trung bình chung	3,40		

Qua kết quả thống kê Bảng 2, điểm trung bình chung là: 3,40. Kết quả này cho thấy, những khó khăn tâm lý của bà mẹ có con và chăm sóc con tự kỷ ở mức độ thỉnh thoảng.

Khó khăn tâm lý của người mẹ xếp vị trí thứ nhất có điểm trung bình là 4,2 là “*Cố gắng chấp nhận hành vi của con, học cách chăm sóc con*”. Những hành vi lệch chuẩn của trẻ đã gây cho

người mẹ rất nhiều khó khăn. Những việc đơn giản, trẻ bình thường có thể làm dễ dàng nhưng với trẻ bị tự kỷ lại rất khó khăn. Thậm chí, một số trẻ còn làm khác đi những gì chúng ta mong muốn. Do vậy, người mẹ phải tập cho mình khả năng thích nghi tốt và phải chấp nhận khả năng của trẻ để không cảm thấy quá thất vọng, nản lòng. Người mẹ nào cũng mong muốn con mình

hơn bạn bè hoặc ít nhất là bằng bạn bè nhưng người mẹ có con tự kỷ cần chấp nhận sự thua kém của con hay cả những hành vi bướng bỉnh, bất thường khác nữa. Lúc này, người mẹ rất cần sự tỉnh táo, sáng suốt, suy nghĩ thấu đáo để tránh những hành động sai lầm. Người mẹ có thể chấp nhận được những hành vi của con cần cả một quãng thời gian rất dài, rất vất vả.

Xếp vị trí thứ 2, người mẹ luôn *“Cảm thấy lo lắng khi chưa thấy sự thay đổi, lớn lên của con trong quá trình chăm sóc, điều trị”* có điểm trung bình là 4,19. Sau khi chấp nhận được hành vi của con và học cách chăm sóc con, người mẹ lại có những lo lắng khi chưa thấy sự thay đổi của con trong quá trình điều trị. Những trẻ phát triển bình thường, chúng ta dạy một, trẻ có thể biết được mười. Thế nhưng, trẻ đã mắc chứng tự kỷ, chúng ta phải dạy đến chục lần, thậm chí là hàng trăm lần trẻ mới có thể chủ động làm theo. Do đó, người mẹ sẽ dễ bị rơi vào trạng thái nản lòng, mất dần kiên nhẫn. Chỉ có tình yêu thương với trẻ, nỗ lực của mẹ mới có thể giúp mẹ lấy lại tinh thần để tiếp tục chấp nhận, học cách chăm sóc con. Nếu người mẹ chờ đợi quá lâu cho một thay đổi sẽ rơi vào trạng thái lo lắng, hoang mang. Đối với những trẻ tự kỷ, nếu chúng ta quá nôn nóng, quá gấp gáp, ép trẻ phải làm cái này, cái kia mà không đúng cách rất dễ khiến trẻ chống đối, không mang lại hiệu quả.

Xếp vị trí thứ 3 đó là *“Phấn khởi, vui với những thay đổi nhỏ từng ngày của con cho dù thời gian có lâu”* có điểm trung bình 4,21 ở mức độ cao. Những thay đổi của con sẽ là sự chờ đợi mang đầy ý nghĩa, đòi hỏi sự nhẫn nại hơn bao giờ hết của người mẹ. Trong quá trình điều trị, nếu trẻ có sự thay đổi, sự tiến bộ thì người mẹ có thể bất chấp thời gian để đồng hành cùng con. Thế nhưng không phải ai cũng có thể đủ bản lĩnh để làm được điều này.

“Cảm thấy hụt hẫng khi sinh con ra không được như mong đợi của bản thân và gia đình”, “Lo sợ con không hòa nhập với bạn bè, những người xung quanh” có điểm trung bình 4,1. Đa số những người mẹ đều mong muốn con sinh ra dễ thương, thông minh, khéo khinh, nhanh nhẹn. Nếu như sinh con ra mà có một vấn đề nào đó thì người mẹ không tránh khỏi những hụt hẫng, thất

vọng, đau buồn. Đối với mẹ và con, chính tình yêu đã nối kết, tiếp thêm sức mạnh cho người mẹ để chăm sóc và đồng hành cùng con. Mặt khác, đa số những người mẹ đều lo sợ con không hòa nhập được với cuộc sống. Nhưng nếu mẹ đủ kiên trì, nhẫn nại, mẹ sẽ là cầu nối cho con với thế giới xung quanh.

“Không còn quan tâm đến bản thân như trước” có điểm trung bình 4,05. Mẹ thương yêu con, lo lắng cho bệnh tình của con nên đã dành hết cả thời gian chăm sóc, dạy dỗ... nên không còn thời gian để chăm sóc bản thân. Điều này có thể gây khó khăn trong cuộc sống hàng ngày của mẹ.

“Buồn, chán nản khi có con bị hội chứng này” có điểm trung bình 4,04. Ta thấy, những cảm xúc buồn, chán nản này hết sức thật, hết sức thực tế và dễ hiểu. Đây là một tâm trạng thường xuyên xuất hiện ở tất cả những người mẹ có cùng hoàn cảnh này. Tâm trạng buồn chán sẽ có ảnh hưởng không tốt đến không khí gia đình, cũng như hiệu quả công việc, chất lượng cuộc sống.

“Dễ bị bực bội, cáu gắt” có điểm trung bình là 3,90 và *“Sợ bị người khác kỳ thị, xa lánh con và bản thân”* có điểm trung bình là 3,63. Người mẹ cảm thấy khó khăn trong cuộc sống như sự lo toan, những sự hụt hẫng, buồn bị dồn nén, chất chứa trong một người phụ nữ yếu đuối khi chăm sóc con thì khó lòng tránh được những sự bực bội, khó chịu. Bên cạnh đó, cái nhìn của xã hội đối với trẻ tự kỷ cũng còn chưa cởi mở, nhiều người còn có suy nghĩ là không nên tiếp xúc với trẻ tự kỷ cũng như gia đình họ vì sợ sẽ ảnh hưởng đến con mình. Chúng ta thấy rằng, những suy nghĩ ấy còn rất cổ hủ, thiếu kiến thức một cách trầm trọng. Xã hội phát triển, chúng ta cũng nên có những cái nhìn thoáng hơn, khoa học hơn để tránh gây tổn thương đến những người xung quanh.

Bên cạnh những khó khăn tâm lý mà các bà mẹ thường xuyên gặp phải vẫn còn những khó khăn tâm lý hiếm khi xảy ra như *“Tự tin khi nói chuyện với người khác về con”*, *“Tôi không còn muốn sống nữa”* xếp vị trí thứ 25 và 26. Thực tế khi tiếp xúc với người mẹ trong quá trình dạy trẻ, tôi thấy những người mẹ vẫn

còn tự ti khi nói về con mình hoặc thậm chí có ý nghĩ tiêu cực. Điều này cũng do định kiến của xã hội gây áp lực lên người mẹ.

Do vậy, khi có con và chăm sóc con mắc chứng tự kỷ, người mẹ đã gặp rất nhiều khó khăn tâm lý về mặt tinh thần. Từ những khó

khăn về mặt tinh thần có thể làm thể chất của người mẹ kiệt sức.

Dùng kiểm nghiệm Anova để so sánh khó khăn tâm lý của người mẹ với các nhóm: nhóm tuổi hiện tại của mẹ, nhóm trình độ học vấn của mẹ và tuổi của trẻ được kết quả ở Bảng 3.

Bảng 3: So sánh khó khăn tâm lý của người mẹ có con và chăm sóc con tự kỷ với các nhóm khách thể

Khó khăn tâm lý	Tiêu chí so sánh	Mức ý nghĩa (Sig)
Thấy mình là người có lỗi khi sinh ra con bị hội chứng này	Nhóm tuổi của mẹ	0,02
Cảm thấy tội lỗi khi không nuôi dạy con tốt, khiến con bị bệnh		0,02
Để bực bội, cáu gắt		0,04
Cảm thấy lo lắng khi chưa thấy sự thay đổi, lớn lên của con trong quá trình chăm sóc, điều trị	Nhóm trình độ học vấn	0,00
Phần khởi, vui với những thay đổi nhỏ từng ngày của con cho dù thời gian có lâu		0,03
Bố mẹ chồng đổ lỗi cho tôi khi cháu mình mắc hội chứng này		0,03
Các thành viên trở nên dễ bực bội, dễ cáu gắt với nhau hơn		0,01
Thấy lo lắng khi chưa thấy sự thay đổi, lớn lên trong quá trình điều trị	Tuổi của trẻ	0,001

Kết quả này cho thấy những khó khăn tâm lý của người mẹ phụ thuộc vào nhóm tuổi, trình độ học vấn của họ. Bên cạnh đó, khi so sánh khó khăn tâm lý của người mẹ với độ tuổi của con thì đa số những khó khăn tâm lý của họ là không có sự khác biệt ngoại trừ biểu hiện “Thấy lo lắng khi chưa thấy sự thay đổi, lớn lên trong quá trình điều trị” là có sự khác biệt với mức ý nghĩa 0,001.

5. Kết luận

Khảo sát này góp phần khẳng định người mẹ thường xuyên gặp khó khăn tâm lý khi có con mắc hội chứng tự kỷ như: “Lo sợ con không hòa nhập với bạn bè, những người xung quanh”, “Buồn, chán nản khi có con bị hội chứng này”, ... Bên cạnh đó, người mẹ cũng rất hiếm khi “*Tự tin khi nói chuyện với người khác về con*” hay vẫn có bà mẹ có suy nghĩ tiêu cực “*Tôi không còn muốn sống nữa*”. Nghiên cứu cũng cho thấy kiến thức của người mẹ về chứng tự kỷ chưa nhiều nên việc tác động, can thiệp của nhà chuyên môn với trẻ chưa được hiệu quả. Vì vậy, người mẹ cần tìm hiểu thêm thông tin từ các

phương tiện truyền thông, các bác sĩ hoặc người có chuyên môn trong lĩnh vực trẻ bị rối loạn tâm lý để có cách can thiệp tốt nhất cho trẻ hòa nhập tốt hơn với xã hội. Mặt khác, các thành viên trong gia đình nên có những hỗ trợ để người mẹ không khép mình lại và giảm thiểu căng thẳng tâm lý. Không khí gia đình sẽ là một trong những nguồn lực tốt nhất để cùng nhau giúp đỡ trẻ có rối loạn tâm lý sớm hòa nhập với xã hội hơn. Ngoài ra, các tổ chức xã hội cần tuyên truyền với mọi người về bệnh tự kỷ, để xã hội có cái nhìn cảm thông chia sẻ với người mẹ có con tự kỷ, đây là một trong những mong muốn của mẹ có con tự kỷ: “*Tôi rất mong xã hội có thể nhìn những trẻ tự kỷ như những trẻ bình thường khác, đừng quá kỳ thị, tránh né, khinh miệt*”.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Nguyễn Thị Thiên Kim (2007). *Khó khăn tâm lý trong hoạt động học tập của sinh viên năm thứ nhất Trường Đại học Sư phạm thành phố Hồ Chí Minh*. Luận văn thạc sỹ Tâm lý học, Trường Đại học Sư phạm TP. HCM, tr. 20-36.
- Nguyễn Thị Mai Lan (2012). Tâm trạng của cha mẹ có con bị tự kỷ. *Tạp chí Tâm lý học*, 5/2012, tr. 51-61.

- Nguyễn Thị Thanh Liên (2009). *Nghiên cứu thái độ của cha mẹ đối với con có chứng tự kỷ*. Luận văn thạc sỹ Tâm lý học, Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn Hà Nội, tr. 45-72.
- Trần Thị Tâm Nhân (2013). *Tìm hiểu tâm lý của những bà mẹ có con đầu lòng bị tự kỷ trong độ tuổi từ hai đến sáu tuổi đến khám ngoại trú tại khoa tâm thần nhi bệnh viện tâm thần Thành Phố Hồ Chí Minh*. Công trình nghiên cứu khoa học của bệnh viện Tâm thần TP. HCM, tr. 29-42.
- Nguyễn Thị Quyên (2013). *Tâm trạng của cha mẹ có con tự kỷ*. Luận văn thạc sỹ Tâm lý học, Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn Hà Nội, tr. 32-58.
- Đào Thị Sâm (2013). *Khảo sát thái độ của cha mẹ đối với con có chứng tự kỷ*. Luận văn thạc sỹ Tâm lý học, Trường Đại học Sư phạm TP. HCM, tr. 45-88.
- Nguyễn Thị Hoàng Yến (2015). *Tự kỷ những vấn đề lý luận và thực tiễn*. NXB Đại học Sư phạm, tr. 25-28.